

УДК: 378-82-96-052

Талпа А.О.,

лаборант кафедри теорії та історії педагогіки

Гуманітарного інституту

Київського університету імені Бориса Грінченка

ПРОБЛЕМА МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ У СУЧАСНІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

У статті представлено короткий огляд наукової літератури за темою мотивації до навчання, розглянуто питання мотивації вступу студентів до ВНЗ та динаміку професійної мотивації у процесі освіти, спираючись на думку науковців щодо зазначеного питання.

Ключові слова: мотивація, вступ до ВНЗ, студенти, динаміка професійної мотивації.

Мотивація студентів до навчання є одним з актуальних елементів успішності освітнього процесу у вищих навчальних закладах. До вивчення мотивації звертаються представники багатьох гуманітарних наук, зокрема педагогіки, психології, менеджменту освіти тощо.

Метою статті є аналіз сучасних вітчизняних наукових досліджень, присвячених питанню мотивації до навчання студентів ВНЗ.

У сучасній психолого-педагогічній літературі використовується таке визначення: мотивація – це сукупність усіх мотивів, які справляють вплив на поведінку людини [12, 12]

Наука є системою знань, які безперервно примножуються, систематизуються, переосмислюються, а отже, постійно оновлюються. Оновлення системи знань передбачає зміни наукової картини світу. Для педагогіки це означає усвідомлення нової інформації суб'єктами навчально-виховного та освітнього процесів, що стає передумовою змін щодо методів педагогічної та навчальної діяльності.

Водночас педагогіка має використати свій науковий потенціал для заохочення молоді до набуття нових знань, зокрема й фахових. На етапі переходу до інформаційного суспільства наука також переходить на новий рівень. Комп'ютеризація наукових установ, дослідницьких лабораторій, освітніх закладів, розширення можливостей здобуття інформації та обміну нею завдяки мережі

Інтернет, соціальним мережам, онлайн-конференціям та форумам сприяють інтенсифікації як дослідницьких, так і навчальних процесів, а також розширенню можливостей мотивації молоді до навчання. З іншого боку, ці ж процеси вимагають більшої лабільності від освітніх структур та систем навчання. З огляду на зазначене доречним є звернення до розгляду нових форм здобуття освіти, зокрема дистанційного навчання, тьюторства, онлайн-навчання тощо. Запровадження таких форм сприяє виникненню і впровадженню в освітню діяльність нових методів, які впливатимуть на підвищення мотивації студентів до навчання. Отже, високий рівень мотивації до навчання є суттєвим чинником підвищення ефективності навчально-виховного процесу, результатом чого стане забезпечення майбутнім спеціалістам адекватного сучасним вимогам рівня професійно орієнтованих знань.

Психолого-педагогічні джерела (О. Реутська [8], А. Маслоу [13]), вирізняють два типи мотивації: внутрішню та зовнішню. Зовнішня мотивація формується під впливом сторонніх структур та чинників (суспільство, група, колектив, авторитет тощо). Внутрішня мотивація зумовлюється наявними у суб'єкта бажаннями, можливостями самореалізації та саморозкриття, амбіціями. На нашу думку, пріоритетним видається завдання формування внутрішньої мотивації, позаяк вона включає особистісний компонент.

Проблему мотивації до навчання розробляли В. Асеев [2], який торкався питання мотивації навчальної діяльності та його цінність для формування особистості; М. Алексеєва [1], яка у своєму дослідженні розглянула проблему мотивації навчання студентів та задоволеність вибором навчального закладу студентами; Р. Бібріх [3], який зосередив увагу на вивченні особливостей мотивації до навчання студентів молодших курсів; О. Вершинська [7], яка у монографії «Проблеми формування навчальної мотивації студентів ВНЗ» висвітлила різні шляхи формування заохочення молоді до навчання; С. Занюк [10; 11], проаналізувавши у своїх працях закономірності та механізми розвитку мотивації через призму психології та розглянувши проблему особливостей та ефективності формування мотивації до навчання у студентів.

Серед вітчизняних педагогів до дослідження цієї проблеми зверталися такі учені. С. Бобровицька [4] висвітлила особливості мотивації вступу до педагогічних вищих навчальних закладів. А. Поляков

[16] присвятив дисертацію педагогічним умовам мотивації професійного зростання студентів педагогічних університетів у процесі неперервної освіти. О. Реутська [8] розглянула особливості розвитку професійної мотивації студентів педагогічних ВНЗ. Д. Ваньок дослідив питання професійної підготовки вчителів та проблеми формування мотивації досягнення контролю дій. Відомі російські психологи Л. Божович [5], О. Леонт'єв [13], С. Рубінштейн [17] встановили, що у процесі сприйняття інформації студентами велику роль відіграє позитивна мотивація, потреба та інтерес. Серед західних дослідників класичними вважаються роботи Абрахама Маслоу, зокрема «Мотивація та особистість» (1954) [14], у якій він запропонував власну ієрархічну систему пріоритетів, засновуючись на вроджених та інстинктивних потребах людини.

Аби зуміти змотивувати студентів до навчання варто зрозуміти їхні мотиви щодо вступу до ВНЗ, тобто визначити рушійні чинники обрання того чи іншого навчального закладу та майбутньої професії. У цьому контексті вартою уваги є стаття С. Садрицької «Мотивація вступу до ВНЗ українських студентів: тенденції останніх років» [15]. Автор наводить результати кількох досліджень, одне з яких було присвячене проблемам формування громадянської ідентичності української молоді: роль освіти як чинника консолідації суспільства (2008–2009 рр.). У ході цього дослідження за репрезентативною вибіркою було опитано 3058 студентів 33 ВНЗ України (керівник дослідження – Л. Сокурянська). Автори дослідження виокремили одинадцять можливих варіантів відповідей за результатами опитування у 2006 та у 2009 рр. Дослідження підтвердили, що основними мотивами вступу студентів до ВНЗ були такі бажання: забезпечити собі матеріальний статок у майбутньому (55 % – 2006, 51 % – 2009), стати кваліфікованим спеціалістом у своїй галузі (50 % – 2006, 53 % – 2009), можливість підвищити свій соціальний статус та мати більш престижне становище у суспільстві (37 % – 2006, 38 % – 2009). Наступними у відсотковому відношенні йдуть такі варіанти відповідей: отримання будь-якого диплому про вищу освіту (33 % – 2006, 36 % – 2009), можливість стати культурною високоосвіченою людиною (29 % – 2006, 27 % – 2009), забезпечення цікавого кола спілкування тепер та у майбутньому (15 % – 2006, 14 % – 2009). До 10 % набрали такі варіанти відповідей, як: воля батьків (9 % – 2006, 8 % – 2009), бажання

продовжити роки учнівства та безтурботного існування (не йти працювати або не служити в армії) (6 % – 2006, 5 % – 2009), можливість зустріти майбутнього супутника життя (3 % – 2006 та 2009), бажання успадкувати професію батьків (3 % – 2006, 2 % – 2009). Ще 1 % опитаних у 2006 р. та 2 % опитаних у 2009 р. не змогли чітко пояснити власних мотивів вступу до ВНЗ. Таким чином, бачимо, що більше 50 % студентів на момент вступу до ВНЗ керуються бажанням стати професіоналами в обраній галузі діяльності, мотивуючи це бажанням самореалізації та можливістю досягти матеріального статку у майбутньому.

Після вступу до ВНЗ поняття мотивації студентів до навчання поступово зближується з поняттям професійної мотивації, адже освіта у вищому навчальному закладі спрямована на отримання професії. Слушним є дослідження Т. Туркота [18], котрий вивчав питання динаміки професійної мотивації студентів до навчання у вищій школі. Як зазначає автор, студенти першого курсу зазвичай керуються власними уявленнями про майбутню професію, що змінюються у процесі навчання. Для молодих людей першого року навчання студентство асоціюється із заняттями творчістю, можливістю самовдосконалення, самореалізацією тощо. Протягом цього періоду попередні стереотипи щодо навчання та майбутньої професії руйнуються, відбувається адаптація до нових вимог та форм навчання у вищій школі. Задля того аби студенти не втратили бажання навчатися, переживаючи труднощі адаптації, викладачам рекомендується формувати у них мотивацію до активної самостійної роботи. Методи спонукання не завжди є ефективними, тому надається перевага формуванню пізнавального інтересу до предметів та процесу оволодіння ними. У випадку появи інтересу до предметів студент сам знаходитиме час для навчання, адже внутрішня мотивація є домінуючою у процесі пізнання.

Наступним важливим етапом для формування позитивного ставлення до майбутньої професії, а отже, і мотивів її опанування, за Т. Туркотом, є третій рік навчання, коли відповідно до навчальних планів починається спеціалізація. Цей період характеризується активізацією інтересу студентів до науково-дослідницької діяльності, що в свою чергу приводить до локалізації інтересів особистості, конкретизації уявлень майбутніх фахівців про специфіку обраної професії, симулює мотивацію до отримання освіти.

На четвертому курсі навчання у молодих людей відбувається переоцінка цінностей та мотивів до навчання у зв'язку із проходженням практики за спеціальністю. У студентів підвищуються вимоги, змінюються очікування щодо змісту, форм і методів спеціальної підготовки. Протягом цього періоду у молодих людей формуються потреби самореалізації, відбувається активний пошук шляхів працевлаштування або місця подальшого навчання. Студенти випускних курсів зазвичай вже мають чітке уявлення та сформоване позитивне або негативне ставлення до майбутньої професії [18]. Перспективою першого плану та мотивом останніх років навчання у ВНЗ для більшості студентів є отримання диплому, тоді як більше половини студентів при вступі до ВНЗ керуються мотивами самореалізації, тобто особистісним становленням як висококваліфікованих працівників, та мотивами отримання високих прибутків від майбутньої професії.

Отже, у процесі навчання мотиви студентської молоді змінюються: від руйнування первинних стереотипів до формування повного усвідомлення мотивів здобуття майбутньої професії та ставлення до неї.

Джерела

1. Алексеева М.И. Мотивация учения студентов и удовлетворенность выбором вуза / М.И. Алексеева // Эмоциональная регуляция учебной и трудовой деятельности. – М.; Одесса, 1986. – 320 с.
2. Асеев В.Г. Мотивация поведения и формирование личности / В.Г. Асеев. – М. : Мысль, 1976. – 158 с.
3. Бибрих Р.Р. Особенности мотивации и целеобразования в учебной деятельности студентов младших курсов / Р.Р. Бибрих, И.А. Васильева // Вестник МГУ. Серия 14. Психология. – 1987. – № 2. – С. 20–31.
4. Бобровицкая С.В. Некоторые особенности мотивации поступления в педагогический вуз / С.В. Бобровицкая // Психологическая служба образования : матер. доклад. конф. в г. Сочи. – СПб., 1997.
5. Божович Л.И. Проблемы формирования личности / Л.И. Божович ; под ред. Д.И. Фельдштейна ; вступ. ст. Д.И. Фельдштейна. – 2-е изд. – М. : Изд-во «Институт практической психологии»; Воронеж : НПО «МОДЭК», 1997. – 352 с.
6. Ванек Д. Профессиональная подготовка учителей и проблемы формирования мотивации достижения и контроля действий / Д. Ванек, Ф. Ман // Вопросы психологии. – 1989. – № 3. – С. 75–79.

7. Вершинська О.Б. Проблеми формування навчальної мотивації студентів ВНЗ [Електронний ресурс] / О.Б. Вершинська. – Режим доступу : http://tme.uuo.edu.ua/docs/Dod/1_2010/VERSHYNSKA.pdf
8. Реутська О.М. Особливості розвитку професійної мотивації у студентів педагогічних ВНЗ [Електронний ресурс] / О.М. Реутська // Вісник Хар. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. Сер. «Психологія». – 2011. – Вип. 38. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VKhnpu_psykhol/2011_38/index.html
9. Дмитриченко Л.И. Корпорация в системе общественного производства : [моногр.] / Л.И. Дмитриченко, Т.С. Чунихина, Л.А. Дмитриченко, А.Н. Химченко. – Донецк : ООО «Східний видавничий дім», 2010. – 220 с.
10. Занюк С.С. Аналіз психологічних закономірностей і механізмів розвитку мотивації / С.С. Занюк // Педагогіка, психологія. Науковий вісник Волинського державного університету. – 1997. – № 7. – С. 91–92.
11. Занюк С.С. Особливості та ефективність формування мотивації учіння у студентів / С.С. Занюк // Філософія, соціологія, психологія : збірник наукових праць за матер. Міжнарод. наук. конф. [«Особистість в розбудові відкритого демократичного суспільства в Україні»], (6–7 жовтня 2000 р., Івано-Франківськ). – 2000. – Вип. 5, ч. 2. – С. 74–79.
12. Колот А.М. Мотивації, стимулювання й оцінка персоналу : навч. посіб. / А.М. Колот. – К. : КНЕУ, 1998. – 224 с.
13. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н. Леонтьев. – М. : Смысл, Академия, 2005. – 352 с.
14. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Маслоу ; пер. с англ. Г. Гутман, Н. Мухина. – 3 изд. – СПб. : Питер, 2003. – 351 с.
15. Мотивація вступу до ВНЗ українських студентів: тенденції останніх років / С.В. Садрицька // Молодь в умовах нової соціальної перспективи : матер. XII Міжнародної науково-практичної конференції (Житомир, 24–25 берез. 2010 р.). – 2010. – С. 387–390.
16. Поляков А.О. Педагогічні умови мотивації професійного зростання студентів педагогічних університетів у процесі неперервної освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / А.О. Поляков. – Х., 2008. – 22 с.
17. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – М., 1989. – 720 с.
18. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / Т.І. Туркот. – К. : Кондор, 2011. – 628 с.

В статье представлено краткое обозрение научной литературы на тему мотивации к обучению, рассмотрены вопросы мотивации поступления студентов в вузы и динамика профессиональной мотивации в процессе образования, опираясь на мнение ученых относительно указанного вопроса.

Ключевые слова: мотивація, поступление в вуз, студенти, динамика профессиональной мотивации.

The article gives brief review of scientific literature on the subject of motivation for learning, presents students' motivation for entering higher educational establishments and dynamics of professional motivation in educational process based on scientists' opinion on the following issue.

Key words: motivation, entering higher educational establishments, students, dynamics of professional motivation.

УДК 373.24:37.012(477) „192/193

Шинкар Т.Ю.,

викладач кафедри дошкільної освіти

Педагогічного інституту

Київського університету імені Бориса Грінченка

РОЗВИТОК ЗМІСТУ ТА ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В ДИТЯЧИХ САДКАХ УКРАЇНИ У 20–30-ті роки ХХ ст.

У статті розкрито особливості розвитку змісту та форм організації методичної роботи в дитячих садках України у 20–30-ті роки ХХ ст. Здійснено аналіз наукових досліджень із зазначеної проблеми, висвітлено педагогічний досвід в історії дошкільної педагогіки.

Ключові слова: методична робота, дитячі садки, суспільне дошкільне виховання, дошкільний навчальний заклад, історико-педагогічне дослідження.

Постановка й обґрунтування актуальності проблеми. З огляду на стрімкий розвиток суспільного дошкільного виховання, перебудови у сучасній системі освіти України виникає необхідність дослідження педагогічного досвіду та історії дошкільної педагогіки з метою вивчення, виокремлення та трансформації позитивних ідей організації методичної роботи в дошкільних навчальних закладах сьогодення.

На сьогодні рівень організації методичної роботи в дошкільному навчальному закладі став одним із найважливіших чинників ефективності його діяльності. Тому, на нашу думку, організація методич-